תוספות רי"ד

איבעיא להו מהו לבעול בתולה בשבת. ומסיק תלמודא והלכתא מותר לבעול בתולה בשבת

זה גודל. פי' נקונטרס לענין כהן יד דמצורע ואין נראה דאם כן הוה ליה למימר זה כהן ועוד דאפילו לא מחלק מלי משוי על כהן שהוא קצר מכולם ונראה דלענין קמיצה קאמר כדתנן (מנחות דף יח.) מוחק בגודל מלמעלה אבל בידו אחרת לא יוכל לעשות דבעינן עבודה בימין:

מהו לבעול בתחלה בשבת. אף על גב דתקנו שתהא בתולה נשאת בכליעי מכל מקום אם תירע לו שלא בעל בליל חמישי לא מייחוהו חכמים להמתין עד יום חמישי אחר או עד יום ב' להכי בעי אם מותר לבעול בשבת אם לאו אע"ג דתניא לעיל ומפרישין אחן מן הכלה לילי שבת תחלה מפני שהוא עושה חבורה ותניא נמי בפ"ק דיבמות בין כך ובין כך לא יבעול לא בערב שבת ולא כו' פי' נקונטרס דלא הוה ידע לה מ"מ ידע לה ובעי היכי הלכתא דאיכא למימר דפליגי בה ר' יהודה ור"ש ומיהו על כרחך נראה דלא ידע הכרייתא דחיישינן שמא ישחוט בן עוף דלא הוה ידע לה אבל אי קמיבעיא ליה הא בהא לא פליגי ר' יהודה ור"ש והא דלא פשיט מינה לבסוף משום דמשכח תנאי דפליגי עלה:

דם מיפקד פקיד או חבורי מיחבר.

טעמא דחבורה לא כפרש"י דפירש בפרק שמונה שרצים (שבת קו:) דחייב משום צובע גבי ח' שרצים דתנא התם גרר הדם אע"פ שלא יצא וקשה לר"י דבאלו טריפות (חולין מו:) בשמעתא דריאה תניא ושאר שקצים ורמשים עד שיצא מהם דם והשתא התם מאי צובע איכא הא ליתא להו עור וה"נ מאי צביעה איכא בהך חבורה וכן גבי חבורה דמילה לא שייך צביעה ועוד דעל כרחך לשמואל איכא טעמא אחריתא דבפרק כלל גדול (שבת פה. ושם) קאמר דשומט לא מחייב משום צובע אלא משום נטילת נשמה אלמא טעמא דחבורה הוי משום נטילת נשמה כדקאמר שמואל התם ורב דאמר התם משום צובע אף משום צובע קאמר ונטילת נשמה אין לפרש דטעמא משום הכחשה שמאלישו ונוטל קצת נשמתו דהכא אין צריך לחלישות האשה ומיהו איסורא דקאמר הכא איכא למימר דהוא דרבנן אבל גבי מילה משמע דאיכא איסורא דאורייתא בהולאת דם דאמרינן בפרק ר' אליעזר (שם קנג:) האי אומנא דלא מייץ סכנתא הוא ומעברינן ליה פשיטא מדקא מחלליו שבת עליה מהו דתימא דם מיפקד פקיד קמ"ל דחבורי מיחבר ואי הוה משום החלשה ליכא מילל שבת דהוא מלאכה שאין צריכה לגופה דאין צורך להמלים התינוק ונראה לר"ת לפרש דהולאת דם חשיבה נטילת נשמה כי הדם הוא הנפש וכשנוטל מקצתו נוטל מקצת נשמה וקשה לר"י דאמרי' בפרק כלל גדול (שם פה. ושם) גבי הצד חלזון והפוצעו וליחייב נמי משום נטילת נשמה ומשני מתעסק הוא אצל נטילת נשמה דכל כמה דאית ביה נשמה טפי ניחא ליה כו' ולפי זה אפילו הוא חי גמור הרי יש כאן נטילת נשמה ואומר ר"ת כי דם חלזון שנוצען בו הוא מיפקד פקיד ועל אותו אינו חייב משום נטילת נשמה ועל שאר הדם שמחובר חשיב ליה מתעסק:

לדם הוא צריך ושרי. וא"ת והא פסיק ריסיה הוא לענין הפתח וא"ל שיכול להוציא הדם בלא עשיית הפתח פי' ר"ת שצריך להוציא הדם שלא יתלכלך פעם אחרת כשיבעול ולפירושו לקמן דקאמר דם חבורי מיחבר אי לדם הוא צריך ואסור אף על גב דהוא מלאכה שאינה צריכה לגופה דשריא במקום צערא גבי מורסא הכא גבי מצוה אסור ולקמן נפרש הא דפריך ממפיס מורסא לפירושו וי"י מפרש לדם הוא צריך צרורות אם היא בתולה:

אם תימצי לומר הלכה כרבי יהודה מקלקל הוא אצל הפתח ושרי. פי' דרבי יהודה אית ליה דמקלקל בחבורה פטור אף על גב דפטור אבל אסור מיהו הכא מותר לכתחלה משום דאיכא תרתי מקלקל בחבורה ודבר שאינו מתכוין וקשה דבגרירה אסר ר' יהודה אע"ג דאיכא תרתי דאין מתכוין ומקלקל נמי הוי כדאמרינן בשילהי פ"ק דמגילה (דף י.) דמוקי הך דמופר גומא ואין צריך אלא לעפרה דפטור אפי' כר' יהודה דמחייב מלאכה שאינה צריכה לגופה וטעמא דפטור משום דמקלקל הוי ובפרק י"ט (ביצה כב. ושם) אסר רבי יהודה קירוד אף על גב דאין מתכוין ומקלקל ויש לומר דהכא שרי טפי משום דאיכא נמי מצוה מ"מ שלא במקום מצוה נמי היכא דאיכא תרתי שרי וגבי חרש יש להעמיק כגון שאינו מקלקל לגמרי אלא מתקן קצת דמשוי גומות מצד אחד וגבי קירוד נמי במה שמוציא דס מיקל להבמה קצת כמו דס הקזה[6]:

את"ל הלכה כרבי יהודה מקלקל בחבורה הוא כו'. משמע דאי הלכה כרבי שמעון שרי אפילו הוא מתקן כיון דאין מתכוין וקשה דבשילהי פרק ספק אכל (כריתות יט: ושם) [1]אמר לרבי שמעון הואיל ומקלקל בחבורה חייב מתעסק נמי חייב ומאי שנא דאין מתכוין פוטר רבי שמעון בחבורה טפי ממתעסק וי"ל דמתעסק שמתכוין למלאכה לא מיפטר בשבת אלא משום דאין זה מלאכת מחשבת ומשום הכי חייב לרבי שמעון מתעסק בחבורה כמו מקלקל בחבורה דמחייב רבי שמעון אע"ג דאין זה מלאכת מחשבת ולהכי תליגן ליה במקלקל

יניח אצבעו באזניו והיינו דאמר ר' אלעזר מפני מה אצבעותיו של אדם דומות ליתידות מאי טעמא אילימא משום דמחלקן כל חדא וחדא למילתיה עבידא דאמר מר [6]זו זרת זו קמיצה זו אמה זו אצבע זה גודל אלא מה טעם משופות כיתידות שאם ישמע אדם דבר שאינו הגון יניח אצבעותיו באזניו תנא דבי רבי ישמעאל מפני מה אוזן כולה קשה והאליה רכה שאם ישמע אדם דבר שאינו הגון יכוף אליה לתוכה ת"ר [7]אל ישמיע אדם לאזניו דברים בטלים מפני שהן נכוות תחלה לאיברים איבעיא להו מהו לבעול בתחלה בשבת דם מיפקד פקיד או חבורי מיחבר ואם תימצי לומר דם מיפקד פקיד לדם הוא צריך ושרי או דלמא לפתח הוא צריך ואסיר ואם תימצי לומר לדם הוא צריך ופתח ממילא קאתי הלכה כר"ש [8]דאמר דבר שאין מתכוין מותר [9]או הלכה כרבי יהודה דאמר דבר שאין מתכוין אסור ואם תימצי לומר הלכה כר' יהודה מקלקל הוא אצל הפתח או מתקן הוא אצל הפתח איכא דאמרי ואם תימצי לומר דם חבורי מיחבר לדם הוא צריך ואסור או דלמא להנאת עצמו הוא צריך ושרי ואם תימצי לומר להנאת עצמו הוא צריך ודם ממילא קאתי הלכה כרבי יהודה או הלכה כר"ש ואם תימצי לומר הלכה כר' יהודה מקלקל בחבורה או מתקן בחבורה הוא ואם תימצי לומר מקלקל בחבורה הוא במקלקל הלכה כרבי יהודה

או

יניח אצבעו. שהיא שפוייה כיתד: מ"ע. כלומר כמאי דומות כיתידות: מאי טעמא דמחלקן. שמחולקות זו מזו ואינן מחוברות יחד: חדא חדא למילתיה. קושיא היא. כל אחת יש בה צורך ואף בצורכי גבוה: זו זרת. מן הקטנה מודדין זרת של חושן: זו קמיצה. מאצבע שאצל הקטנה ממחילין לקמוץ חופה שלא אצבעות על פס ידו הקמיצה והאמה והאצבע וקומץ: זו אמה. מהגדולה מודדין אמת בגין ואמת כלים: זו אצבע. למתן דמיס של חטאת דכתיב ביה באצבעו (ויקרא ד): זה גודל. לנהן יד דאהרן (שם מ) ודמצורע (שם יד): משופות. אנוישיד"ש בלע"ז: אליה. בשר שבסוף האחוז: נכווה תחילה לאברים. רכות ודקות ליכוות מכולם. והכי נמי אמרינן במסכת ע"ז (דף לח.) האי עובד כוכבים דחכיך ריפא שרי למיכל אפילו מריש חודיה ואע"פ שממהר ליבשל: מכו נכעוו בתחלה. לא שמיע להו הך מתניתא דלעיל(ד). מ"ג שמיע להו ומיבעיא להו הלכה או אין הלכה: מיפקד פקיד. כמו פקדון כגון ועומד ואינו נגלע בדופני הרחם להיות יציאתו על ידי חבורה אלא שהפתח נעול בפניו ופותחין לו ויוצא: או חבורי מיחבר. דם בתולים היוצא על ידי חבורה הוא בא שהדופן מתפרק מחברו: אם תימצי לומר מיפקד פקיד. ואין בו משום חבורה כוונת המוציאו למאי לדם הוא צריך ומתכוין להוציאו: ושרי. דהא מיפקד פקיד: או דלמא לפתח מחבורי. והרי הוא כבנין ואסור: ואם תימצי לומר לדם הוא מחבורי. ולא לפתח ומיהו על כרחך פיתחא ממילא הוי: הלכה כרבי יהודה. בדבר שאין מתכוין ואסור: או כר"ש. ומותר. וא"ת פסיק ריסיה ולא יצאת ולא ימות הוא הא פרכינן לה לקמן (ו:) ומשנינן יש שבקיאין בהטיה ואין דם יוצא ואף אין פתח נפתח הלכך לאו פסיק ריסיה ולא ימות הוא: ואם"ל הלכה כרבי יהודה. אכתי איכא למיבעי דקיימא לן (שבת ד' קו.) כי אמר רבי יהודה במתקן אבל במקלקל אינה מלאכה ויש לשאול על פתח זה אם תקון הוא אלא או קלקול הוא אלא שהבתולה משונה מן הבעולה: ואם"ל מקלקל הוא ל"ג. דאי מקלקל לדברי הכל מותר שאין לך מקלקל חייב אלא חובל ומבעיר אליבא דרבי שמעון והכא לאו חובל הוא דהא בתא"ל דם מיפקד פקיד בעי לה ואי"ל: ודם ממילא קא הוי. הוא אינו מתכוין להוציאו אבל הוא יוצא ונמצאת חבורה נעשית אלא בכוונה: הלכה כרבי יהודה. בדבר שאינו מתכוין ושמא מתקן הוא ואסור: או הלכה כר"ש. דדבר שאין מתכוין מותר: ואם תימצי לומר הלכה כרבי יהודה. קלקול הוא ומותר או מתקון הוא ואסור ואפי' אם קלקול הוא יש למצוא לד איסור אם בדבר שאין מתכוין סבירא לן כרבי יהודה ובמקלקל בחבורה סבירא לן כר"ש דמחייב דאמרינן כל המקלקלין פטורין חוץ מחובל ומבעיר ואוקימנא כר"ש בפרק האורג (שבת קו.): הלכה כרבי יהודה במקלקל. ומותר דכי אמר רבי יהודה דבר שאין מתכוין אסור במתקן אבל במקלקל לא אמר: מו

מו

מסורת הש"ס

א) מנחות יח., ב) [מס' ד"ל זוטא פ"ד], ג) ביצה כב. [שבת מא: ושי"נ], ד) [לף ג.:], ה) [ועי' תוס' בכורות כד: ד"ה והייגו], ו) ליתא שם אלא ליתא,

גליון הש"ם

גמ' או הלכה כר"י ראפר דשא"ם אפור. ע' ספמיס סה ע"ב תד"ה לא אפסר:

לעזי רש"י

אנוישיד"ש [אנוישיד"ש]. מחורדות.

מוסף רש"י

זו זרת. אצבע קטנה ממנה מתחיל הזרת, וע"מ למדת תקן זרת ארבה (מנחות יא.). זו קמיצה. ממנה מתחיל הקומץ, מאותו אצבע שאצל הקטנה (שם). זו אמה. ממנה מודדין כל אמות הכנין והכלים לפי שהיא ארוכה מכולן, ושתי אמות היו בשושן הבירה, שתי מקלות שהן אמה והכן מודדין אמות הכנין ואותן מקלות נמדדו באותו אצבע שהיא ארוך (שם). זו אצבע. לעבל הכהן אצבעו כדם (שם). זו גודל. לנהונות דמצורע (שם). דבר שאין מתכוין מותר. והאי להאתת עצמו קא מכוין (האורה ח"ב סי' ב. הפרדס עמ' יד).

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones
Tél. FR : 01.80.91.62.91 - Tél. ISR : 077.466.03.32 - contact@torah-box.com